

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

**Εισήγηση του Μητροπολίτου Χαλκίδος Χρυσόστομου,
στην Ίερά Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
(Ἀθήνα, 16 Ὀκτωβρίου 2013)**

Μακαριώτατε Ἄγιε Πρόεδρε,
Σεβασμιώτατοι Ἄγιοι Σύεδροι,

Δοξάζω, ἐν εὐχαριστία πολλῇ, τόν Κύριο καί Θεό μας, διότι μέ ἀξιώνει νά εὐρίσκομαι ἐνώπιόν Σας, προκειμένου νά εἰσηγηθῶ στήν ἀγάπη Σας τό ἤδη ἀνακοινωθέν σπουδαῖο θέμα, γιά τήν ἀνάθεση τοῦ ὁποίου εὐγνωμονῶ Σᾶς Μακαριώτατε καί τά μέλη τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῦς Συνόδου.

Εὐξασθε ὑπέρ ἐμοῦ, Πατέρες μου Ἄγιοι, νά ἐκπληρώσω τήν ἀνατεθεισα διακονία καί, παρακαλῶ, ἐπιτρέψατέ μου, ὡς ἐλάχιστη ἔκφραση εὐγνωμοσύνης καί σεβασμοῦ στά τίμια πρόσωπά Σας, νά ἀφιερῶσω τόν ταπεινό μου κόπο στίς εὐλογημένες οἰκογένειές μας, πρός τίς ὁποῖες ἀνεξόφλητη νομίζω πῶς εἶναι ἡ ὀφειλή μας.

Θεοφώτιστη ἡ ἀπόφαση τῆς Ἱεραῦς Συνόδου, νά ὀρίσει ὡς κύριο θέμα τῆς τακτικῆς συνελεύσεως τῆς Ἱεραρχίας, τόν θεοῖδρυτο θεσμό τῆς οἰκογένειας, ἡ ὁποία εἶναι συνηλικιώτης τοῦ ὑπό τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ πλασθέντος ἀνθρώπου. Φανερόναι τό ἀνύστακτο ποιμαντικό ἐνδιαφέρον καί δίνει καί πρός τά ἔξω στηρικτικό καί ἐλπιδοφόρο μήνυμα "ἐν ἡμέραις πονηραῖς, ἐν αἷς ἡ τῶν πολλῶν ἀγάπη ἐψύγη".

Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστό, ὅτι ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ τόν βασικότερο βιοκοινωνικό θεσμό, ὁ ὁποῖος ἐπηρεάζεται ἀπό τό κοινωνικό γίγνεσθαι καί φυσικά μέ τή σειρά του τό ἐπηρεάζει. Εἶναι ἀκόμη παραδεκτό ἀπό τοὺς περισσοτέρους ὅτι καί ὁ θεσμός αὐτός ὑφίσταται "κρίση" καί ἀντιμετωπίζει καθημερινά ραγδαῖες ἐξελίξεις, πολλές καί ὄχι συνηθισμένες ἀλλαγές, τῶν ὁποίων οἱ συνέπειες, πού σίγουρα δέν ζυγίζονται σέ ὑλιστικές πλάστιγγες, θά μπορούσαν νά χαρακτηρισθοῦν, δίχως ὑπερβολή, ὡς ἀνατρεπτικές καί καταλυτικές. Ἀπαιτεῖται, συνεπῶς, προβληματισμός καί μελέτη σοβαρή καί δῆ σέ ἀτμόσφαιρα θερμῆς προσευχῆς, γιά τή διαφύλαξη καί τήν προκοπή τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ θεσμοῦ, τόν ὁποῖο σωστά ὀνομάζουμε καί "μικρῆ Ἐκκλησία". Ἄλλωστε καί αὐτό πού θεωρεῖται ὡς "κρίση" μπορεῖ τελικά, ἂν τό θελήσουμε, νά γίνει «εὐκαιρία». Νά σημάνει τήν κατάρ-

ρευση καί τό τέλος τοῦ παλαιοῦ τρόπου ζωῆς, ὄχι κατ' ἀνάγκην ὀρθοῦ, καί τήν ἀρχή μιᾶς ἀληθινά νέας δημιουργίας -καινῆς κτίσης.

Προσεγγίζοντας καί ἀναλύοντας τόν τίτλο τῆς εἰσηγήσεώς μου, θεωρῶ ὅτι, προκειμένου νά ἐξετάσουμε τόν ρόλο πού ἔχει ἢ καλεῖται νά διαδραματίσει ἡ οἰκογένεια στήν ἐποχή μας, μέσα δηλαδή στό συγκεκριμένο ἱστορικό - χρονικό πλαίσιο ὅπου ἀξιοθήκαμε νά ζοῦμε, πρέπει προηγουμένως νά περιγράψουμε τά ὅσα, ὡς ἀποτελέσματα τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιλογῶν καί ἐνεργειῶν, χαρακτηρίζουν ἰδιαίτερα αὐτήν τήν συγκεκριμένη χρονική περίοδο καί συνιστοῦν αὐτό τό πλαίσιο, ἐντός τοῦ ὁποίου ὑφίσταται καί κινεῖται ἡ οἰκογένεια. Σ' αὐτήν τῆς τῆ διάσταση ἡ "ἐποχή" χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ἐπικρατοῦσα κοσμοθεωρία καί βιοθεωρία τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ἐκφράζει τό ἦθος. Αὐτό εἶναι καί τό περιεχόμενο τοῦ πρώτου κεφαλαίου.

Ἀναμφισβήτητα, ὅπως φαίνεται στό δεύτερο κεφάλαιο, ἡ ἐξέλιξη, ἡ μορφή καί ὁ ρόλος τῆς οἰκογένειας ἐξαρθῶνται σημαντικά καί ἀπό τή θέση πού τῆς ἐπιφυλάσσει ἡ κάθε "ἐποχή".

Ἡ θεώρηση, τέλος, τοῦ θέματος γίνεται ὑπό τό φῶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς, ἀφοῦ εἶναι ποιμαντικός ὁ στόχος μας καί ὁ σκοπός μας καί γι' αὐτό τό λόγο, μέ μία μικρή ποιμαντική ἀναφορά στό τρίτο κεφάλαιο, θά κλείσω τήν πενιχρή μου κατάθεση.

Θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἀρχίσω, παρουσιάζοντας σέ τρεῖς παραγράφους, ἐνδεικτικά καί περιληπτικά, μερικά -τά κυριότερα ἴσως- ἀπό τά ὅσα περιγράφουν καί χαρακτηρίζουν τήν ἐποχή μας.

A. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ.

I. Θεοποίηση τῆς ἀγορᾶς.

Ἡ σύγχρονη ἐποχή θεοποιεῖ τήν ὑλιστική ἰδεολογία, σ' ὅλες τῆς τίς μορφές, ἐνῶ ταυτόχρονα ἀρνεῖται τήν ἀξία τῆς ζωῆς καί τήν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Δέν εἶναι διόλου ὑπερβολική ἡ θέση, πού διατυπώνεται ἀπό πολλούς ὡς διαπίστωση, ὅτι ὁ Θεός σήμερα ἔχει ἀντικατασταθεῖ ἀπό τήν ἰδεολογία πού ὀνομάζεται "ἀγορά". Αὐτή μεταβάλλει τόν ἀνθρώπο σέ οἰκονομική μονάδα καί τόν ἀντιμετωπίζει σάν μία παραγωγική καί καταναλωτική μηχανή, χωρίς ψυχή καί πνευματικές ἀναζητήσεις.

Ἡ ἀγορά φαίνεται νά ρυθμίζει ἀκόμη καί τή στοχοθεσία τῆς παρεχόμενης παιδείας, σέ τέτοιο μάλιστα σημεῖο, πού δείχνει νά ἐπαληθεύεται

ή ρήση, ότι ή εποχή μας νοιάζεται για τά "κεφάλαια" και όχι για τά "κεφάλια", πού μᾶλλον σήμερα σπανίζουν.

Η αγορά, τρομοκρατεί τόν ἄνθρωπο μέ τήν δαμόκλειο σπάθη τῆς χρεοκοπίας, τόν ἀπειλεῖ μέ τή στέρηση καί τῶν πιό ἀπαραίτητων ὑλικῶν ἀγαθῶν, τόν ἐκβιάζει μέ τόν φόβο τῆς ἀπόρριψης καί τόν σέρνει στή διαρκῆ παρακολούθηση τῆς κινήσεως τῶν δεικτῶν τῆς οἰκονομίας. Τοῦ στερεῖ τήν ἐλευθερία σ' ὅλες της τίς μορφές, τοῦ ἐπιβάλλει ἀσφυκτικές ρυθμίσεις καί τοῦ παρέχει, ἀντί τῆς ἐξουθενωτικῆς ὑπακοῆς, δόσεις ἀναπνοῆς πού τίς ὀνομάζει καί «ἀλληλεγγύη».

Φυσικά σ' αὐτήν τήν δραματική καί ἀξιοθρήνητη κατάσταση δέν ἔφθασαν οἱ ἄνθρωποι αὐτόματα. Προηγήθηκαν ὅσα, ὡς στάση ζωῆς, συνιστοῦν τήν χρονική περίοδο, πού προσδιορίζεται ὡς νεωτερικότητα (ή ὁποία ἀντιπροσωπεύει τήν κοινωνία τῆς παραγωγῆς καί περιλαμβάνει τήν ἐποχή ἀπό τόν 15ο αἰῶνα ἕως τό 1945) μέ δομικά στοιχεῖα τόν διαφωτισμό, τίς πολιτικές ἐπαναστάσεις, τή βιομηχανική καί τήν ἐπιστημονική ἐπανάσταση καί τό καπιταλιστικό σύστημα, ἀλλά καί τήν ὕστερη νεωτερικότητα, ή ὁποία ἀντιπροσωπεύει τήν κοινωνία τῆς κατανάλωσης (πού ἀρχίζει ἀπό τό 1945 καί μετά) μέ κύρια στοιχεῖα τήν κοινωνία τῆς ἀφθονίας, τήν παγκοσμιοποίηση, τήν ἀνάπτυξη τῶν Μ.Μ.Ε., τήν ἀλλαγῆ χρονικῶν καί χωρικῶν συντεταγμένων, τίς συναλλαγές καί τήν κινητικότητα τοῦ κεφαλαίου.

Μέσα σ' αὐτήν τήν κοινωνία, διαμορφώθηκε ὁ ἄνθρωπος καί ἔγινε ἄπληστος καταναλωτής, κυνηγός ὄχι τοῦ ἀπαραίτητου, ἀλλά τοῦ διαφημιζόμενου περιττοῦ, δοῦλος τῆς πολυτέλειας, χρεωμένος διαρκῶς, μᾶλλον ὑπερ-χρεωμένος, ἀπέναντι σ' ὅσους, μέ κερδοσκοπική σκοπιμότητα καί ἀτιμώρητη δολιότητα, τοῦ ἔστηναν καλυμμένοι μέ τό μανδύα τῆς νομικῆς εὐπρέπειας τήν παγίδα, μέ δόλωμα τόν ἐξαιρετικά καί προκλητικά εὐκολο δανεισμό. Ἐλέχθη καί εἶναι ἀληθές: Ζοῦμε σέ μία ἐποχή πού τά ἄχρηστα πράγματα εἶναι οἱ μόνες μας ἀνάγκες καί οἱ Θρησκευεῖς τείνουν νά ἐξαφανισθοῦν στίς κοινωνίες τῆς ἀφθονίας.

Ὅμως ὁ μεταμοντερνισμός, ή ὕστερη νεωτερικότητα, πού φαίνεται ὅτι ἀποδέχεται ὅλα τά "στυλ" καί ἀπορρίπτει ὅλα τά περιεχόμενα, μέ τό ὕφος τῆς μακάριος συναινετικῆς ἀφασίας, ή ὁποία χαρακτηρίζει τήν καταναλωτική κοινωνία, θέτει καί τό θέμα τῆς κινητικότητας καί δημιουργεῖ τούς λεγόμενους "πλάνητες" ἀνθρώπους, πού ἐξαναγκάζονται σέ μετακίνηση γιά νά ἐπιβιώσουν. Μεταβαίνοντες στή νέα χώρα δέν ἀντιμετωπίζονται ἰσότιμα, ἀλλά βιώνουν τόν κοινωνικό ἀποκλεισμό, σέ μία κοινωνία ἀντιθέσεων καί ἀνταγωνισμῶν, ὅπου μέ κυρίαρχη τήν ἀτομικότητα τοῦ

καταναλωτοῦ, παράγει τὰ λεγόμενα "κοινωνικά ἀπορρίματα". Πρόκειται γιὰ ἐργατικό δυναμικό, γιὰ ἀνθρώπους, τούς ὁποίους ὀνομάζει ὑπεράριθμους καί περιττούς, πού γιὰ νά βροῦν δουλειά πρέπει νά γίνουν εὐέλικτοι καί νά θεωροῦν τήν ἐργασία εὐκαιρία τῆς στιγμῆς καί ὄχι θεοδωρητο ἔργο ζωῆς. Προωθήθηκε ἡ φθίνεια καί ἡ ἀχρειότητα στή βιοπάλη, πού ἄρχισε νά μοιάζει μέ πάλι ἐναντίον τοῦ βίου.

Ἐτσι ἡ ἀβεβαιότητα ἀυξάνει, τὰ ρίσκα πολλαπλασιάζονται, μέ τίς ἀλλαγές στά ἐργασιακά δεδομένα, μέ αὐτοσκοπό τόν πλοῦτο καί τήν κυριαρχία, ἡ ταυτότητα τῶν ἀνθρώπων φαίνεται πώς δέν κληρονομεῖται πλέον, ἀλλά κατασκευάζεται. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, πού νυχθημερόν ἐργάσθηκε γιὰ νά ἀποκτήσει τήν πολυτέλεια, πνίγηκε τελικά μέσα στή λαχτάρα γιὰ τήν ἐξασφάλισή της. Στερήθηκε τή χαρά καί γέμισε ἀπό κατάθλιψη, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ τήν ἀνικανοποίητη πεῖνα καί τή δίψα τῆς ψυχῆς του καί τήν ἐσωτερική του κενότητα. Τήν καταθλιπτική αὐτή κατάσταση ἐπιβαρύνουν περαιτέρω ἡ μέ ἀλματώδεις ρυθμούς διαρκῶς ἀυξανόμενη ἀνεργία, ἡ φτώχεια καί ἡ συνεπακόλουθη ἀπώλεια τῆς αὐτοεκτιμήσεως. Ζῶντας τή χρεοκοπία καί βλέποντας τὰ οἰκονομικά του στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα λανθασμένα ἀπολυτοποίησε, νά καταρρέουν, βιώνει τήν ἐμπειρία τοῦ μηδενός, ἀπογοητεύεται καί δέν κατανοεῖ γιατί ἀξίζει πλέον νά ζεῖ. Ἐτσι εὐκόλα ἀποφασίζει νά θέσει τέρμα στή ζωή του.

Εἶναι σημαντική καί ἐξαιρετικά ἀνησυχητική ἡ αὐξηση τῶν αὐτοκτονιῶν στήν Πατρίδα μας στά χρόνια τῆς οἰκονομικῆς κρίσης. Τό 2011 ὑπολογίζεται, σύμφωνα μέ στατιστικά στοιχεῖα τῆς Μ.Κ.Ο. "Κλίμακα", αὐξηση αὐτοκτονιῶν 26,5% σέ σχέση μέ τό 2010, καί 43% σέ σχέση μέ τό 2007, ὅταν ἄρχισε ἡ κρίση. Τό 35% τῶν αὐτόχειρων εἶναι κυρίως ἀνεργοί, ἐλεύθεροι ἐπαγγελματίες καί συνταξιούχοι. Καί βέβαια, εὐτυχῶς, πολλές αὐτοκτονίες προλαμβάνονται ἐνῶ, ἐπίσης εἶναι γνωστό, ἄλλες δέν γνωστοποιοῦνται.

II. Ἡ μαζοποίηση τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἄνθρωπος τῆς σημερινῆς ἐποχῆς ζεῖ σάν σέ λαβύρινθο καί ἀντιμετωπίζεται ὄχι ὡς ξεχωριστό καί ἀνεπανάληπτο πρόσωπο, ἀλλ' ὡς μέλος μιᾶς ἀγέλης, μιᾶς ἀνώνυμης μάζας. Μαζικές εἶναι σχεδόν ὅλες οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ βίου του. Ζεῖ, κατά κανόνα, σέ ὑπερτροφικά ἀστικά κέντρα, σέ κλειστά διαμερίσματα πολυόροφων κατοικιῶν, ἄγνωστος μεταξὺ ἀγνώστων, ἐργάζεται κατά ἑκατοντάδες ἢ κατά ἑκατοντάδες ἀπολύεται ἀπό τήν ἐργασία του, μέ τόν ἴδιο μαζικό-αὐτόματο τρόπο, συνω-

στίζεται άνωνύμως σέ χώρους ψυχαγωγίας, μέσα μετακινήσεως καί φυσικά πληροφορεΐται ή παραπληροφορεΐται καί ένημερώνεται άπό τά μέσα, ήλεκτρονικά καί έντυπα, πού δηλώνουν, μέ τό όνομά τους άκόμη, ότι άπευθύνονται σέ μάζες καί δυστυχώς πολλά έξ' αυτών τό άποδεικνύουν μέ τήν "ποιότητα" τών παροχών τους, προσφέροντας όχι μόνον ό,τι εΐναι άληθινό καί ώφέλιμο, αλλά κυρίως ό,τι "πουλάει"!

Η τηλεόραση, μάλιστα, άποτελεΐ μιά άυτονόητη, σχεδόν γιά όλους, σχέση έξάρτησης, άνεξαρτήτως μορφωτικού καί οικονομικού έπιπέδου, ήλικίας καί επαγγέλματος καί γούστου. Εισβολέας κανονικός στή ζωή τής οικογένειας, όνομάζεται άπό μερικούς καί τρίτος γονέας. Παρουσα σχεδόν σέ κάθε δωμάτιο του σπιτιού, δημιουργεί προσκολλήσεις, διαμορφώνει συνειδήσεις, έπιβάλλει στάσεις ζωής, καθορίζει πρότυπα, διαμορφώνει αξίες, ήθικές συμπεριφορές, σπιλώνει συχνά καί άδίστακτα ύπολήψεις, καταστρέφει άνεπανόρθωτα άνθρώπους καί οικογένειες, προβάλλοντας άκατάπαυστα διαλυμένες οικογένειες, παράνομες σχέσεις, άπιστίες, έλεύθερες συμβιώσεις, βίαιες καί άνώμαλες καταστάσεις. Καθορίζει τόν γνωστικό καί συναισθηματικό όρίζοντα τών μικρών καί μεγάλων, πραγματικά συνεπαίρνει, μέ τήν δύναμη τής εικόνας καί τήν ταχύτητα τής πληροφορίας πού γοητεύει.

Όστόσο, ή εικονική πραγματικότητα καί ή δυνατότητα ταχύτατης έπαφής μέ άνθρώπους, τούς πολιτισμούς καί τίς κουλτούρες τους, όπου γής, ή μετάδοση τής πληροφορίας μέ ήλιγγιώδεις ρυθμούς, έξασφαλίζεται καί μέσω τών ήλεκτρονικών ύπολογιστών καί του ίντερνετ, πού άλλοι άπό τούς χρήστες τό λατρεύουν, έπειδή τό θεωρούν "καταφύγιο" άπό τίς έντάσεις καί τίς πιέσεις τής καθημερινότητας καί άλλοι τό άντιμετωπίζουν ως καινούργιο καί επικίνδυνο ναρκωτικό, δίχως εύτυχώς νά λείπουν καί όσοι τό χρησιμοποιούν μέ σύνεση, ως πολύτιμο εργαλείο δουλειάς, γνώσεως καί έπικοινωνίας. Έγινε, ώστόσο, άπαραίτητο έξάρτημα του παιδιού καί του μεγάλου, συμπληρώνει όλους τούς τομείς δράσεως, άπό τά μαθήματα στό Σχολείο, μέχρι τίς πιό παράξενες άγορές, τίς πιό περίπλοκες συναλλαγές, τίς πιό δύσκολες έπισκέψεις. Τό κυριότερο καί πιό καθοριστικό μέσον έπικοινωνίας, γίνεται σήμερα άδιαμφισβήτητος δάσκαλος καί φορέας άγωγής μικρών καί μεγάλων, μέ ώφέλειες, αλλά καί όχι μικρούς καί εύκαταφρόνητους κινδύνους.

Ο άνθρωπος, ό όποϊος ζει καί κινεΐται μέ τήν νοοτροπία τής μάζας, εΐναι έγωιστής· άδιαφορεΐ γιά τούς άλλους καί δέν αισθάνεται τήν άνάγκη τής προσωπικής σχέσεως καί κοινωνίας μαζί τους. Άποδεικνύεται άνίκανος καί παγερά άδιάφορος γιά τά άθλήματα τής άγάπης καί τής

ἐλευθερίας καί συχνά γίνεται βίαια ἀπαιτητικός καί ἀνεξέλεγκτα ἐπιθετικός στούς γύρω του, ἀκόμη καί σ' αὐτό τό φυσικό περιβάλλον, τό ὁποῖο καταστρέφει, μέ τή μανιώδη ἀχορταγιά του καί τή φοβερή ἀπροσεξία του.

Ὡς ἀτομιστής, δέν νοιάζεται γιά τό κοινωνικό καλό, ἐν τούτοις, ὅμως ἐκμεταλλεύεται τά κοινωνικά ὀφέλη. Ὁπαδός καί τῆς πνευματικῆς μονομέρειας, γίνεται φανατικός, σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς ζωῆς· ἰδεολογικό, πολιτικό (μέ κομματικό κυρίως χρῶμα), κοινωνικό καί θρησκευτικό, μή ἀναγνωρίζοντας σέ κανένα τό δικαίωμα διαφορετικῆς γνώμης καί ἐπιλογῆς καί μή διστάζοντας ἐνίοτε καί γιά τήν δι' ὅλων τῶν μέσων ἐπιβολή τῆς δικῆς του γνώμης στούς ἄλλους.

Μπορεῖ, ἐνδεχομένως, ὁ ἄνθρωπος αὐτός νά εἶναι πλούσιος σέ χρῆμα καί γνώση, ἀλλά πάντως εἶναι πάμπτωχος στήν καρδιά, τήν σοφία καί τή σύνεση. Αὐτή τήν κατάσταση περιγράφει ὁ Ἐλιοτ, ὅταν λέγει· Ὡ σοφία, πού σέ χάσαμε στή γνώση καί γνῶση, πού σέ θυσιάσαμε στήν πληροφορία! Ἐκπληρώνεται ὄντως ἡ ρῆση τοῦ Κυρίου μας· «τί γάρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐάν κερδήσῃ τόν κόσμον ὅλον καί ζημιωθῇ τήν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» (Μάρκ. η', 34-37).

Ἡ μάζα παράγει μικρούς, ἀπό ἀξιολογικῆς πλευρᾶς, ἀνθρώπους, παθητικούς νάρκισσους, χωρίς σκοπό καί κέντρο ἀναφορᾶς, ἀσύδοτους καί ὄχι ἀληθινά ἐλεύθερους, θρασεῖς, καί ὄχι πραγματικά γενναίους, πονηρούς μά ὄχι εὐφυνεῖς, ὥστόσο ὅμως εὐχρηστους!

III. Ἡ μεγάλη τεχνολογική ἀνάπτυξη καί ἐπιστημονική πρόοδος καί ταυτόχρονα ἡ ἀτονία καί ἡ παραθεώρηση μέχρι σημείου περιφρονήσεως τῶν παραδοσιακῶν ἀξιῶν καί τῶν θεσμῶν.

Εἶναι ἀναντίρρητα πρωτοφανῆς ἡ πρόοδος τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου καί σπουδαῖα τά ἐπιτεύγματά του στόν τεχνολογικό καί ἐπιστημονικό τομέα, πού τόν κάμουν νά κομπάζει καί νά ἐναβρύνεται, παρά τό γεγονός ὅτι πολλά ἀκόμη ἀγνοεῖ, ἀπ' ἐκεῖνα πού πλουσίως τοῦ χορηγήθηκαν Ἄνωθεν, ἐκ τοῦ Πατρός τῶν Φώτων, γιά ἔρευνα, μελέτη καί γνώση. Εἶναι σημαντική καί ἡ ἐξειδίκευσή του στά ἐπιστημονικά καί τεχνικά ἐπαγγέλματα, παρά τίς σοβαρές ἐπιφυλάξεις κάποιων, οἱ ὁποῖοι στήν ἐξειδίκευση βλέπουν μονοτονία, ἔλλειψη γενικότερης παιδείας καί χαρᾶς τῆς δημιουργικῆς ἐργασίας καί μία εἰσέτι αἰτία αὐξήσεως τοῦ ἄγχους καί τῶν νευρώσεων.

Ὡστόσο, περιφρονήθηκαν, ὅπως ὅλοι τώρα παραδέχονται, οἱ παραδοσιακές ἀξίες τῆς ζωῆς. Ὁ ἠθικός βίος θεωρήθηκε ξεπερασμένος! Ἡ ἠθι-

κή αντικαταστάθηκε με την εξέλιξη. Αρετές, όπως ή αγνότητα, ή ειλικρίνεια, ή έντιμότητα, ή δικαιοσύνη, υποτιμήθηκαν και εγκαταλείφθηκαν, αφού εξισώθηκαν με την όπισθοδρόμηση. Η έννοια του καθήκοντος υποχώρησε στη μονομερή απαίτηση και αδιαπραγμάτευτη διεκδίκηση του δικαιώματος.

Έξαιρετική άνθηση και εξάπλωση σημείωσαν οι -κατ' ευφημισμών έρωτικές- εφήμερες σαρκικές σχέσεις, ακόμη και στις πιο άωρες και τρυφερές ηλικίες, εκείνες των μαθητών των πρώτων Γυμνασιακών τάξεων, ενώ περίσσευσαν οι καταστροφές των δημοσίων πραγμάτων, ή άρπαγή, ή κλοπή και ή απάτη, που εξασφαλίζουν τον παράνομο και άδικο, γρήγορο όμως, πλουτισμό.

Η αξία του ανθρώπου μετρήθηκε όχι από τό "είναι" του, αλλά από τό "έχειν" του! Γυμνός από ιδανικά έχασε τον σκοπό του και την ύψηλή αποστολή του, διακόπτοντας παραδοσιακούς δεσμούς και πνευματική κληρονομιά αιώνων. Θεοποίησε τον έαυτό του, τό χηρημα και τίς υλικές απολαύσεις. Υπέταξε τά πάντα στό θέλημά του και αξίωσε την αυτόματη, ει δυνατόν, ίκανοποίηση των αναγκών του. Θυμίζοντας την εποχή του κατακλυσμού, έγινε σάρκα και μόνον σάρκα.

Δέν είναι καθόλου τυχαίο ότι, σχεδόν όλοι οι έρευνητές των αιτίων της βιούμενης φοβερής κρίσης, έπισημαίνουν την ήθική, βαθειά πνευματική και ψυχολογική μορφή της και την θεωρούν μάλιστα ως πρόδρομο και αιτία της οικονομικής. Ωστόσο, δέν φαίνεται νά αποτολμούν νά υποδείξουν την σωστή και ολοκληρωμένη θεραπεία, αφού όλο τό ενδιαφέρον "σωστικό πακέτο", που προτείνουν και επιβάλλουν, περιέχει μονομερώς μέτρα και πάλι μέτρα για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της δυσόσμου εκτεταμένης διαφθοράς, την επίτευξη οικονομικών στόχων, που άφορούν την ανάπτυξη και την ανάκαμψη της οικονομίας και την -πάση θυσία- δυνατότητα έπιστροφής και πάλιν στις άγορές!

Γιά την ήθική αναγέννηση τίποτε, εκτός από αναποτελεσματικά και άποσπασματικά -άστυνομικού κυρίως τύπου- μέτρα, τά όποια -ώς συνήθως- άφορούν μάλλον τούς αδυνάτους. Η αναγέννηση όμως είναι υπόθεση παιδείας, ή όποια, μή επιδεχομένη έλαφρότητα, δέν επιτυγχάνεται με την κατά καιρούς αναμόχλευση και έντελώς επιπόλαιη αντιμετώπιση του "φλέγοντος" πολλές καρδιές, όχι για τούς ίδιους λόγους, ζητήματος της ανάγκης ή μή διδασκαλίας του μαθήματος των θρησκευτικών στά Σχολεία, του τρόπου προσφοράς και του περιεχομένου του μαθήματος. Η διατυμπανιζόμενη αναδημιουργία και ή άνοικοδόμηση έπιχειρείται με την χρήση παλαιών, άποδεδειγμένα άκατάλληλων υλικών, γι' αυτό και θά

συνεχίζεται ο φαῦλος κύκλος, τουλάχιστον σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τήν ἠθική κατάσταση.

Ἡ Ἐκκλησία προβάλλεται εὐκαιριακά, κυρίως στήν λεγόμενη κοινωνική της διάσταση. Κάποιοι τήν ἐπαινοῦν γιά τίς ὑλικές προσφορές της. Ἄλλοι ἀπαιτοῦν μεγαλύτερες παροχές, ἐνῶ δέν λείπουν καί ὅσοι τήν παρακολουθοῦν μέ ἔντονα ἐπικριτική διάθεση, μήπως καί δείξει ἀδιαφορία καί ἀρνηθεῖ τήν συμβολή της στήν ἀντιμετώπιση τῆς κρίσης, προκειμένου νά ἐπενδύσουν εἰς βάρος της.

Ταυτόχρονα ὑπάρχουν καί ἐκεῖνοι πού τήν κατηγοροῦν, γιατί θεωροῦν τήν προσφορά της πρός τούς ἀπόρους, τούς ἀνέργους καί τούς πεινασμένους, μέ τή λειτουργία τῶν συσσιτίων, κοινωνικῶν παντοπωλείων, ἰατρείων καί φαρμακείων καί λοιπῶν παρομοίων φιλανθρωπικῶν δραστηριοτήτων, ὑπερασπιστική τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος.

Τήν ὀρθοδοξία, τήν ἀναφέρουν οἱ περισσότεροι, ὄχι πάντοτε ἀνιδιοτελῶς, χωρίς νά γνωρίζουν τό περιεχόμενό της καί ἀρνούμενοι ἐν τοῖς πράγμασι τήν οὐσιαστική της δύναμη, τήν ἀποδέχονται ὄχι ὡς τρόπο ζωῆς, ἀλλ' ὡς ἱστορικό γεγονός καί πολιτιστικό κατόρθωμα. Παράλληλα φαίνεται νά προωθεῖται καί ἕνα εἶδος θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ καί ἡ δημιουργία μίας παγκόσμιας θρησκείας. Δέν θεωρεῖται ἀποτελεσματική ἡ θέση τῆς Ἐκκλησίας, περί ἐπιστροφῆς στόν ἴσιο δρόμο τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀληθινή δηλαδή ἀλλαγή, ἡ μετάνοια!

Ἀποσιωπᾶται πεισματικά ὅτι ἡ σταδιακή ἀπομάκρυνση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τίς ρίζες του διετάρραξε τήν ἰσορροπία του, τόν ἔκαμε νά χάσει, ὅπως χαρακτηριστικά λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, τήν οἰκειότητα πρός τήν ἴδια τή ζωή. Ἀπώλεσε τήν πρός τόν Θεόν ὁμοιότητα, παραμορφώθηκε φρικτά καί ἔγινε δαιμονιώδης καί θηριώδης, ἀγχώδης καί ἀνήσυχος, εὐάλωτος σέ διάφορες ἀμφιβόλου ποιότητος φιλοσοφίες, ἐπικίνδυνες παραθρησκευτικές ὀργανώσεις καί ὀμάδες καί ψυχοναρκωτικές λατρεῖες καί ἀδιάντροπος διαφημιστής τῶν ἀδυναμιῶν καί τῶν ἀμαρτωλῶν, ὄχι σπάνια δέ καί τῶν ἐκτός τοῦ φυσιολογικοῦ ὁρίου, παθῶν του. Διέλυσε τήν οἰκογένεια, προτίμησε, ἀντί τῆς συζυγικῆς πίστεως καί ἀγάπης, τίς ἐξωσυζυγικές καί ἐλεύθερες σχέσεις. Ἀρνήθηκε ἐγώϊστικά τήν συμβολή του στό δημιουργικό σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ὑποτίμησε τήν μητρότητα καί δέν δίστασε νά διαπράξει, μέ νόμιμο(!!!) τρόπο, πολλές χιλιάδες ἐγκλήματα σέ βάρος ἀθῶν καί ἀνυπεράσπιστων παιδιῶν, μέσω τῶν ἐκτροπῶν.

Μ' αὐτές τίς ἀμαρτωλές του καί ἀνόητες ἐπιλογές ἀπό τώρα γεύεται τήν κόλαση τῆς ἀκοινωνήτης ζωῆς. Οἱ σχέσεις πού ἀναπτύσσει εἶναι ἀνίκανες νά τοῦ χαρίσουν πληρότητα, διότι καθορίζονται ἀπό τό συμφέρον

καί τήν ιδιοτέλεια καί χαρακτηρίζονται ὡς ὑποχρεωτικές ἐμπορικές συναλλαγές.

Στήν τεχνολογική καί ἐπιστημονική πρόοδο ἐντάσσονται καί τά πύο καινούργια καί ὄντως ἀξιοθαύμαστα ἐπιτεύγματα στή Γενετική, προϊόν τῶν παρεμβάσεων τοῦ ἀνθρώπου στή διαίώνιση τοῦ εἶδους, τά ὁποῖα προβλλόμενα -ὄχι σπάνια- ὡς ἀξίωση δικαιωμάτων, δημιουργοῦν πλήθος βιοηθικῶν προβλημάτων καί ὑποβαθμίζουν τούς κατοχυρωμένους ἀπό τό θεῖο δίκαιο καί τό σύνταγμα θεσμούς τοῦ Γάμου καί τῆς Οἰκογένειας.

Προτοῦ τελειῶσω αὐτή τήν ὄχι εὐχάριστη ἀναφορά στά βασικά γνωρίσματα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς, θεωρῶ ἀπολύτως ἀπαραίτητο, γιά λόγους ἀληθείας καί δικαιοσύνης, νά τονίσω ὅτι καί σ'αὐτήν τήν ἐποχή, ὅπως ἄλλωστε καί σέ προηγούμενες, δέν ἔπαυσαν νά ὑπάρχουν (ὁ Θεός γνωρίζει πόσοι εἶναι καί μπορεῖ νά εἶναι πολλοί) οἱ ἐνάρετοι καί τίμιοι ἄνθρωποι, πού πιστεύουν καί μάλιστα θερμά, ἀγαποῦν θυσιαστικά, διακατέχονται ἀπό κοινωνικές εὐαισθησίες, προτάσσουν τοῦ ἀτομικοῦ τό κοινόν συμφέρον, νοιάζονται γιά τήν ψυχή τους, ἀγωνίζονται νά ζοῦν πνευματική ζωή, διατηροῦν ἀμόλυντο καί ἐλεύθερο τόν ἑαυτό τους ἀπό τή δυναστεία τῆς ἁμαρτίας καί κοσμοῦν τήν κοινωνία σ' ὄλες τῆς τίς τάξεις καί τά ἐπίπεδα.

Αὐτή εἶναι μία πρώτη διευκρίνιση, ἔτσι γιά νά μήν εἶμαι μηδενιστής τῶν καλῶν καί ἰσοπεδωτικός τῶν πάντων, μέ ὅσα παραπάνω ἀπαρίθμησα. Τό εὐσεβές αὐτό "λεῖμμα", ἴσως δέν μπορεῖ νά χαρακτηρίσει τήν ἐποχή, ἐν τούτοις λειτουργεῖ ἐλπιδοφόρα ὡς εὐλογημένη ἐξαίρεση τοῦ κανόνα.

Καί μία δεύτερη, ἐπίσης ἀναγκαία, διευκρίνιση. Ἀπό τό πνεῦμα τό "ἐποχικό", πού ἀβίαστα χαρακτηρίζεται καί "κοσμικό", μέ τό ἀγιογραφικό ἀρνητικό περιεχόμενο τοῦ ὄρου, ἔχουν ἐπηρεασθεῖ καί μελανοφοροῦντες καί ἄλλοι ἐργάτες τοῦ θρησκευτικοῦ καί ἐκκλησιαστικοῦ χώρου, οἱ ὁποῖοι ἔχουν συσχηματισθεῖ μέ τοῦτον τόν αἰῶνα, τόν ἀπατεῶνα.

Μετά τίς ἀναγκαῖες αὐτές διευκρινίσεις, εἰσερχόμαστε στό δεύτερο κεφάλαιο, πού περιέχει μερικά βασικά στοιχεῖα γιά τήν οἰκογένεια καί εἰδικότερα τήν διαχρονική τῆς ἐξέλιξη καί τίς μορφές πού ἔλαβε μέχρι σήμερα.

B. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.

I. Γενικά περί οἰκογενείας - Ὅρισμός.

Ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ τό βασικό κύτταρο τῆς ὀργανωμένης κοινωνικῆς συμβίωσης. Ἡ καθιέρωση τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ ἔγινε ἀπό τά πρῶτα βήματα τοῦ ἀνθρώπου καί ἐξακολουθεῖ, παρά τά προβλήματα, νά δραματίζει, ἰδιαίτερα μάλιστα στήν Πατρίδα μας, πρωτεύοντα ρόλο στήν κοινωνία καί τή ζωή τῶν μεμονωμένων ἀνθρώπων.

Ἡ ἐτυμολογία τοῦ ὄρου, πού εἶναι σύνθετος, ἀπό τίς λέξεις οἶκος καί γένος, ἀναφέρεται στή γενιά πού διαμένει στό ἴδιο σπίτι. Ἐννοοῦμε (τουλάχιστον στό χριστιανικό κόσμο) τό γάμο δύο ἀνθρώπων διαφορετικοῦ φύλου, πού ἀποφάσισαν νά ζήσουν μαζί καί νά κάμουν παιδιά.

Ἐνας ἄλλος ὀρισμός τῆς οἰκογένειας, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀποδεκτός γιά πολλά χρόνια, τήν ἠθέλε ὡς μία ὁμάδα ἀνθρώπων συγγενῶν ἐξ αἵματος, τῆς ὁποίας τά μέλη κατοικοῦν στόν ἴδιο χῶρο, ἐπιδιώκουν τή διαίωνιση τοῦ ἀνθρώπου καί ἔχουν οἰκονομική συνεργασία.

Νεώτερος ὀρισμός θέλει τήν οἰκογένεια ὡς μία σχετικά μικρή ὁμάδα προσώπων μέ συγγενική σχέση πού συγκατοικοῦν καί ἔχει ὡς κοινωνική ἀποστολή τῆς τήν ἀναπαραγωγή, τήν κοινωνικοποίηση καί τήν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν, τήν ἀγάπη καί τήν συντροφιά τῶν μελῶν, τόν ἔλεγχο τῶν ἐρωτικῶν σχέσεων καί τήν οἰκονομική συνεργασία. Σύμφωνα μέ τόν τελευταῖο αὐτό ὀρισμό, πού ἐμπεριέχει τήν ἀλλαγὴ τοῦ ρόλου τῆς γυναίκας στό σπίτι καί τήν ἐργασία, ἡ οἰκογένεια μπορεῖ νά ἀποτελεῖται καί ἀπό ἕνα ἐνήλικο ἄτομο καί ἕνα ἐξαρτώμενο ἀνήλικο καί οἱ γονεῖς δέν εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔχουν συνδεθεῖ μέ γάμο.

II.Μορφές τῆς οἰκογενείας στό πρόσφατο παρελθόν καί τό παρόν.

Ἡ οἰκογένεια, ὁ οἰκουμενικός αὐτός θεσμός, καί οἱ σχέσεις πού καθορίζει δέν μένουν ἀναλλοίωτες στό χρόνο, ὅπως ἤδη ἐλέχθη. Στήν παραδοσιακή ἀγροτική κοινωνία συναντᾶται ἡ λεγόμενη **ἐκτεταμένη οἰκογένεια** καί περιλαμβάνει τούς γονεῖς, τά παντρεμένα παιδιά μέ τά παιδιά τους. Ὅλοι, χωρίς καμμιά ἐξαίρεση, δουλεύουν, ἐνῶ οἱ ρόλοι προσδιορίζονται αὐστηρά μέ βάση τό φύλο καί τήν ἡλικία. Διακρίνεται αὐστηρά ὁ ἰδιωτικός ρόλος ἀπό τό δημόσιο καί στόν μέν πρῶτο ἀντιστοιχοῦν τό σπίτι καί ἡ γυναίκα, στόν δέ δεύτερο τό "ἔξω" καί ὁ ἄνδρας.

Μορφή τῆς ἐκτεταμένης οἰκογένειας εἶναι **καί ἡ πολυγαμική**, ἀποτελούμενη ἀπό πολλαπλές καί παράλληλες ἔγκυρες γενετήσιες ἐνώσεις ἑνός τῶν συζύγων καί ἀπό τά τέκνα πού προέρχονται ἀπό τίς ἐνώσεις αὐτές.

Στό δεύτερο ήμισυ του 20ου αιώνα οί κοινωνικές καί οικονομικές μεταβολές (έγκατάλειψη ύπαίθρου, αστικοποίηση) έπηρέασαν τήν οικογένεια, ώς πρός τήν δομή, τό μέγεθος καί τίς λειτουργίες της. Έμφανίζεται ή λεγόμενη **πυρηνική ή συζυγική οικογένεια**, πού περιλαμβάνει συνήθως τούς γονείς καί τά άγαμα παιδιά. Η γυναίκα, σέ αντίθεση μέ τήν έκτεταμένη οικογένεια, εργάζεται συνήθως καί έκτός σπιτιού καί λαμβάνει μισθό.

Ακόμη, ή διάσπαση τής πυρηνικής οικογένειας καί ή ραγδαία αύξηση τών διαζυγίων τά τελευταία χρόνια, αφήνουν πολλούς γονείς νά ανατρέφουν παιδιά μόνοι τους καί νά παλεύουν νά παίξουν τόν ρόλο δύο ανθρώπων. Πρόκειται για τίς **μονογονεϊκές οικογένειες**, πού όλο καί πίο όρατές γίνονται στή σύγχρονη κοινωνία. Στίς οικογένειες αυτές ανήκουν διαζευγμένοι, αλλά καί μητέρες άγαμες, πού έχουν παιδί άγνώστου πατρός ή γνωρίζουν τόν πατέρα, ό όποιος όμως αρνείται νά αναγνωρίσει τό παιδί.

Άλλη περίπτωση είναι οί χήρες καί οί χήροι, πού μεγαλώνουν παιδί ή παιδιά, ένω συμβαίνει, επίσης, νά ύπάρχει ελεύθερη σχέση μεταξύ δύο γονέων, οί όποιοι έχουν αναγνωρίσει τό παιδί, αλλά δέν θέλουν νά ζούν κάτω από τήν ίδια στέγη. Η υίοθεσία αποτελεί λόγο δημιουργίας μονογονεϊκής οικογένειας, όταν μοναχικά άτομα αποφασίζουν νά υίοθετήσουν ένα ή περισσότερα παιδιά. Άλλα πάλι άτομα επιλέγουν ένα σύντροφο μόνο για νά κάνουν μαζί του παιδί, χωρίς όμως νά επιθυμούν τήν συγκατοίκηση.

Υπάρχει καί ή οικογένεια πού όνομάζεται **ανασυγκροτημένη** καί δημιουργείται από τόν δεύτερο γάμο του ενός ή τών δύο συζύγων, αναλόγως μέ τήν περίπτωση, μετά από διαζύγιο ή χηρεία. Σ' αυτήν έντάσσονται παιδιά από προηγούμενο γάμο καί όσα θά γεννηθούν από τή νέα σύνθεση-ένωση τών γονέων. Αυτή ή νέα αρκετά περίπλοκη οικογενειακή όργάνωση δημιουργεί μία σειρά από πρακτικά, νομικά, ψυχολογικά καί οικονομικά προβλήματα, τόσο στά παιδιά, όσο καί στούς ενήλικες, τήν όποία προσπαθούν νά αποφύγουν οί **ελευθέρως διαβιούντες**.

Η σημερινή πραγματικότητα έχει δημιουργήσει καί μία άλλη κατηγορία, τίς "**Χωλές**" **οικογένειες**, όπου, για κοινωνικο-οικονομικούς λόγους έχουν διασπασθεί. Η εργασία τών συζύγων, καί μάλιστα σήμερα, πού είναι τόσο λίγες οί ευκαιρίες καί σπανίζουν οί δουλειές, τούς έξαναγκάζει νά είναι μακριά από τήν οικογένεια ή όταν πάλι ύπάρχουν άλλες αντικειμενικές δυσκολίες π.χ. ό ένας σύντροφος είναι άσθενής, φαντάρος ή βρίσκεται φυλακή. Ακόμη ή ύποβοηθούμενη μέ έπιστημονικό-τεχνικό

τρόπο αναπαραγωγή, είναι δυνατόν να δημιουργήσει αρκετά προβλήματα, που αφορούν στην ταυτοποίηση και τον καθορισμό των γονέων, παιδιών που γεννώνται διά της έξωσωματικής διαδικασίας.

Αρκετά θορυβώδης ο τρόπος με τον οποίο προβάλλεται, όλο και πιο πολύ στις μέρες μας, και ένας άλλος νέος τύπος "οικογένειας", που συνιστούν, σε μερικά μέρη της ύψηλίου νομίμως, **όμοφυλόφιλα ζευγάρια**, τά οποία απαιτούν, εν όνόματι του δικαιώματος αυτοπροσδιορισμού του ρόλου του καθενός και του σεβασμού της διαφορετικότητας, όχι μόνον να είναι αποδεκτοί, ως «σύζυγοι», αλλά να τους αναγνωρισθεί και τό δικαίωμα της υιοθεσίας παιδιών! Λέγεται μάλιστα ότι αυτή είναι και ή αιτία της συζητούμενης πρότασης, που αφορά την μετονομασία του πατέρα και της μητέρας, σε γονέα Α και γονέα Β, αντίστοιχως.

Από την περιγραφείσα διαχρονική εξέλιξη και τή δημιουργία όλων αυτών των μορφών της οικογένειας, εύκολα κατανοείται ο βαθμός στον οποίο επηρεάσθηκε ή οικογένεια από τις συνθήκες, που κάθε φορά, ως «νέες», διαμόρφωσαν τό εποχικό πλαίσιο. Ο υλιστικός τρόπος ζωής, ή διάταραξη των σχέσεων με τό Θεό, ή έλλειψη εκκλησιαστικού ήθους και αληθινής αγάπης, φιλότιμου και έντροπής, τά εργασιακά και οικονομικά δεδομένα, οί αλλαγές των ρόλων, αλλοίωσαν, "μίκρυναν" την οικογένεια, ίσως δέ και να ατόνισαν τόν μυστηριακό χαρακτήρα της, αυτό τό "εις Χριστόν και εις τήν Έκκλησίαν" (Έφ. ε', 32).

Η αύξηση των διαζυγίων, που είναι αξιοπρόσεκτη, αποκαλύπτει και τήν έπιπολαιότητα των σημερινών ανθρώπων και τήν ρηχότητα των αισθημάτων, σε σχέση με τούς παλαιότερους οί όποιοι, ασφαλώς δέν ήσαν τέλειοι, όμως παντρευόντουσαν για να πεθάνουν μαζί (κι' άς μήν είχαν τήν προγαμιαία γνωριμία). Τώρα παντρεύονται και, όπως χαρακτηριστικά λέγουν μερικοί, "ό,τι ήθελε προκύψει".

Παρατηρείται επίσης ότι στην εποχή μας οί άνθρωποι δύσκολα αποφασίζουν να προχωρήσουν σε γάμο, συνεπώς και στην δημιουργία οικογένειας, όχι μόνον λόγω της υπάρξεως αντικειμενικών δυσκολιών της οικονομικής κρίσης, της ανεργίας και της μεγάλης δυσκολίας να ένταχθούν στην αγορά εργασίας, αλλά και για άλλους δευτερεύοντες λόγους, της χρονικής αύξησης της περιόδου των σπουδών, της μέχρις λεπτομερείας χρονοβόρου έτοιμασίας της γαμήλιας κατοικίας, της άβεβαιότητας που επικρατεί, της άπροθυμίας να αναλάβουν ευθύνες και να αντιμετώπισουν ένδεχομένως και συνέπειες και έτσι προτιμούν τις έλεύθερες, πολύ πιο άνέξοδες συμβιώσεις.

Ακόμη φαίνεται ότι συρρικνώνεται ή οικογενειακή μονάδα, αφού οι περισσότεροι αρκούνται στο ένα ή στα δύο παιδιά, τό πολύ. Πρόκειται για τό σημαντικότερο δημογραφικό πρόβλημα, πού αντιμετωπίζει ή πατρίδα μας, όπως και οί Η.Π.Α και άλλες ευρωπαϊκές χώρες και κυρίως τής νότιας Ευρώπης. Ως αιτίες καταγράφονται τό ύψηλότατο κόστος εξασφάλισης σέ κάθε παιδί τών προϋποθέσεων ικανοποιητικής κοινωνικής και οικονομικής ένταξης, οί δυσχέρειες και τό κόστος φροντίδας τών παιδιών, όταν και οί δύο γονεῖς εργάζονται, ό ατομικισμός πού ἀμβλύνει τήν έτοιμότητα για προσωπικές θυσίες. Οί πολύτεκνες οικογένειες σήμερα σπανίζουν, καιτοι και οί οικογένειες μέ δύο ή και ένα παιδί δέν εἶναι λιγότερο οικογένειες. Η χειραφέτηση τής γυναίκας, ή περιφρόνηση τής μητρότητας, ό οικογενειακός προγραμματισμός, ή έκλυση τών ήθών, οί προγαμιαῖες σχέσεις, ακόμη και στήν έφηβική ήλικία, ή οικονομική δυσπραγία και κυρίως ή άθεοφοβία, απέτέλεσαν τήν αιτία και πολλών χιλιάδων, κατ' έτος, έκτρώσεων. Μόλις αυτές τίς ήμέρες τό περιοδικό TIME προωθεί τή ζωή χωρίς παιδιά (childfree Life εἶναι ό τίτλος του έξωφύλλου), τὰ όποια θεωρεῖ εμπόδιο στή απόλαυση μιᾶς υπέροχης ζωῆς, συνιστᾶ στους νέους τήν αναβολή του γάμου και προτείνει ανεπιφύλακτα τήν έκτρωση ως τρόπο ἀπαλλαγῆς ἀπό μιά ανεπιθύμητη έγκυμοσύνη.

Τέλος, εἶναι πολύ πιθανό, μέ τήν κατάλληλη πίεση και έγκεφαλική πλύση, νά προωθηθοῦν και οί "νέου τύπου" προαναφερθεῖσες συμβιώσεις.

Περαίνων και αυτή τήν αναφορά, θεωρῶ ότι δέν εἶναι δυνατόν νά κλείσει ή ένότητα, δίχως νά μνημονεύσουμε τους πιστούς και τίμιους νέους ανθρώπους, πού παρά τίς αντικειμενικές δυσκολίες τολμοῦν και δημιουργοῦν οικογένειες. Έκείνους, οί όποιοι αγωνίζονται τόν άγῶνα τόν καλόν, στό ιερό άθλημα τής αγάπης, τής καλῆς -έν παιδεία και νουθεσία Κυρίου- ανατροφῆς τών τέκνων τους, (Έφεσ. στ', 4) προσμένοντες μέ άκλόνητη πίστη τήν έπηγγελμένην βασιλείαν. Έξαίρεση και πάλι, όμως ύπαρκτή και κυρίως χαρούμενη! Εἶναι ή "μικρά ζύμη", ή όποία όλο τό φύραμα τής κοινωνίας ζυμοῖ (Γαλ. ε', 9).

Και ασφαλῶς υπάρχουν κι' εκείνοι οί εὐνόληπτοι συνάνθρωποί μας, πού δηλώνουν άπιστοι ή δέν φαίνεται νά αποδέχονται τήν έν ήμῖν έλπίδα (Α' Πέτρ. γ', 15), και εἶναι καλοί οικογενειάρχες, ποιοῦντες φύσει τά του νόμου και ενεργοῦντες άπλῶς κατά συνείδησιν (Ρωμ. β', 14-16).

Γ. ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ.

Παρά τις αναφερθείσες δυσκολίες, τις αλλοιώσεις και τις δυσλειτουργίες της οικογένειας, ή σύγχρονη εποχή, δηλώνει, τουλάχιστον θεωρητικά, γιατί στην πράξη αμείλικτα την πολεμά, ότι την θέλει και υπολογίζει σ' αυτήν για την ανανέωσή της και τη συνέχειά της, αφού την θεωρεί, όπως και πράγματι είναι, τό ζωντανό κύτταρο της κοινωνίας.

Από την οικογένεια προσδοκᾶ τούς καλούς και καλλιεργημένους ανθρώπους, πού θά της προσφέρουν την καλή αλλοίωση.

Σ' αυτήν την αγωνιώδη προσδοκία της εποχής, μπορεί και οφείλει νά απαντήσει ή αγία μας Ἐκκλησία, μέ την ποιμαντική της διακονία και προσφορά.

Ἔργο της ποιμαντικῆς μας φροντίδας εἶναι ή συγκρότηση της Μίας Ποίμνης υπό τόν ἕνα Ποιμένα, ή στοργική και ἐν ἐλευθερία καθοδήγηση τοῦ πολυτροπώτατου και ποικιλώτατου ζώου, πού εἶναι ὁ ἄνθρωπος και ή ἔνταξη και σύνταξή του στην Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι σύναξη και κοινωνία Θεοῦ και ἀνθρώπων. Στόχος ή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ή σῶα και ἀσφαλῆς πορεία του στην ἀκολουθία τοῦ Κυρίου του.

Μέσα σ'αυτά τά πλαίσια, ποιμαντική της οικογένειας, πού εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία για τή ζύμωση της κοινωνίας και την ἐπί τά βελτίω ἀλλαγῆ τῶν ὅσων χαρακτηρίζουν την εποχή μας, δέ σημαίνει τίποτε ἄλλο, ἀπό τή σύναξή της στην Ἐκκλησία. Ἡ "μικρή Ἐκκλησία", ὅπως ὀνομάζει την οικογένεια ὁ ἱερός Χρυσόστομος, καλεῖται νά ἀνοιχθεῖ στίς διαστάσεις της Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἀπαραίτητο εἶναι νά ἐτοιμασθοῦν οἱ ἄνθρωποι πρίν ἀκόμη τό γάμο τους και διαρκῶς νά στηρίζονται στην οἰκοδόμηση της μικρῆς τους Ἐκκλησίας, ὥστε νά μήν αισθάνονται μόνοι και ἀποκάμουν.

Και βέβαια ή σπουδαιότερη προσφορά της Ἐκκλησίας, πρὸς την κατεύθυνση αὐτή, εἶναι ή μετά παρηγορίας και πρὸς πᾶσα κατεύθυνση κατάρτησις της μαρτυρίας της στόν κόσμον ἅπαντα, χωρίς διακρίσεις φύλου, ἡλικίας, κοινωνικῆς τάξης και θέσης, ἐθνότητος και πίστεως, περί τοῦ νοήματος της ἐν Χριστῷ ζωῆς και της ὑπερβάσεως της φθορᾶς και τοῦ θανάτου· περί της δυνάμεως της πίστεως· περί της οικογένειας, ὡς εὐλογημένης μορφῆς κοινωνίας προσώπων και ὄχι ἔνωσης ἀτόμων και ή παντοειδῆς ὑπεράσπισή της.

Ἡ κατάρτιση τῶν γονέων και ή παροχή συμβουλευτικῆς για την ἀγωγή τῶν παιδιῶν. Ἡ ἐνημέρωση τῶν νέων και τῶν μεγαλύτερων ζευγαριῶν και ὁ διάλογος μαζί τους, ὥστε ήμέρα τῆ ήμέρα νά ὀδηγοῦνται

πρός τήν τελείαν ἀγάπην, νά προλαμβάνονται παράνομες σχέσεις, διαζύγια καί ἐκτρώσεις. Ἀκόμη ἡ διεκδίκηση δικαιωμάτων ὑπὲρ τῶν εὐπαθῶν κυρίως ομάδων δέν μπορεῖ νά εἶναι ἔξω ἀπό τό στοργικό ἐνδιαφέρον τῶν Ποιμένων.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τά τελευταῖα χρόνια φαίνεται πιά πολύ τό ιδιαίτερο ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν κατάσταση τῆς οἰκογένειας καί τή στήριξή της. Σέ Συνοδικό ἐπίπεδο, στήν πατρίδα μας λειτουργεῖ, ὡς γνωστόν, ἀπό τό 1999, ἡ Εἰδική Ἐπιτροπή Γάμου, Οἰκογενείας, προστασίας τοῦ παιδιοῦ καί δημογραφικοῦ προβλήματος, ἡ ὁποία, ὑπό τήν ἐμπνευσμένη προεδρία τοῦ ἁγίου Φθιώτιδος κ. Νικολάου καί τήν σοβαρή καί ἐθελοντική ἐργασία τῶν μελῶν της, παράγει πολύ καί σπουδαῖο ἔργο, ἐξυπηρετικό τοῦ σκοποῦ της, μέ τήν διοργάνωση πανελλαδικῶν συνεδρίων, ἐφαρμογή πιλοτικῶν ποιμαντικῶν προγραμμάτων, κατάρτιση στελεχῶν καί ἄλλων δραστηριοτήτων. Παράλληλα καί πρὸς αὐτήν τήν κατεύθυνση ἐργάζεται καί ἡ Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή Γυναικείων ζητημάτων. Εἶναι ἄξιο ὑπογραμμίσεως ὅτι τά πρακτικά τῶν ὡς ἄνω Συνεδρίων ἐκδίδονται τύποις καί προσφέρονται στούς Κληρικούς τῆς Πατρίδος μας, ἀρκετοί τῶν ὁποίων τά μελετοῦν καί ὠφελοῦνται.

Ἐκτός τῶν ἄλλων πού, εὐκαίρως ἀκαίρως, ἐπιλαμβάνεται ἡ Ἱερά Σύνοδος, εἶναι σημαντικό καί τό πιλοτικό πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης τῶν τρίτεκνων οἰκογενειῶν τῆς Θράκης, τό ὁποῖο ἀγόγγυστα ἐνισχύουν μέχρι σήμερα ὅλες οἱ Ἱερές Μητροπόλεις.

Ὅμως καί σέ ἐπίπεδο Μητροπολιτικό, μέ τήν ἀνύστακτη φροντίδα τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν καί τήν ὀλοπρόθυμη καί ἀξιόλογη βοήθεια τῶν Κληρικῶν καί Λαϊκῶν συνεργατῶν μας, ἐπιτελεῖται πολυποίκιλο καί πολυσχιδές ἔργο στόν τομέα αὐτό. Σχολές προετοιμασίας τῶν ὑποψηφίων γιά Γάμο, Σχολές Γονέων, Συμβουλευτικοί Σταθμοί, Κέντρα Στηρίξεως τῆς οἰκογένειας (ΚΕ.Σ.Ο.), Βιωματικές Ὁμάδες, Συνέδρια, ὁμιλίες, ραδιοφωνικές καί τηλεοπτικές ἐκπομπές, ἐκδόσεις βιβλίων, κατασκηνώσεις, νεανικές συναντήσεις καί κατηχητικές συντροφίες, προσωπική-ἀτομική συμβουλευτική στό ἱερό Μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως, στήριξη τῶν πολυτέκνων, τῶν ἀγάμων μητέρων καί παροχή ὑλικῆς φύσεως βοήθειας, ὅπου χρειάζεται, σέ χρήματα, τρόφιμα, ρουχισμό, φάρμακα κ.λπ.

Ὅμως, ὅσα πολλά καί ἂν γίνονται, φαίνονται πάλι λίγα. Ἡ τελειότης ἄλλωστε ἀτέλεστος καί ἀφθαστος καί ὁ προκείμενος ἀγῶνας μας μέγάλος.

Ὁ ταπεινός μας, ὡστόσο, κόπος ἀγιάζεται καί καρποφορεῖ ἑκατο-
νταπλάσια μέσα στήν ἀτμόσφαιρα τῆς προσευχῆς, πού εἶναι τό θεμέλιο
τοῦ ἔργου μας καί ὁ ἐγγυητής τῆς ἐπιτυχίας του. Δέν εἶναι τυχαῖο, μάλλον
εἶναι διδακτικό, ὅτι ὁ οὐρανοφάντωρ Μέγας Βασίλειος, στή Θεία Λειτουργ-
γία του, τήν ὥρα τῆς ἀγίας ἀναφορᾶς, εὐχεται καί παρακαλεῖ: "...τάς συ-
ζυγίας αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καί ὁμονοία διατήρησον, τήν νεότητα παιδαγωγῆ-
σον, τό γῆρας περικράτησον...". Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τά δικά της καταξιωμένα
καί ἀποδοτικά μέσα, τήν προσευχή, τήν ἀσκητική βιοτή, τήν ἐργήγορη
καί τή νήψη, γιά νά μπορεῖ νά διαλέγεται μέ τό ἐκάστοτε παρόν καί δια-
κρίνοντας τό μέλλον νά στηρίζει σωστά τή δράση της στό σήμερον.

Ανάγκη εἶναι ὅμως νά συντονίσουμε καί περισσότερο τά πράγματα,
νά προωθήσουμε καί νά ἀναπτύξουμε σ' ὅλους τούς τομεῖς τή συνεργα-
σία καί νά κλιμακώσουμε τίς ἐνέργειές μας.

Θά ἦτο ἴσως χρήσιμη ἡ δημιουργία καί ἑνός Εἰδικοῦ Κέντρου με-
λέτης καί ἔρευνας θεμάτων γάμου καί οἰκογένειας, τό ὁποῖο θά ἀναλάβει
καί τήν κατάρτιση στελεχῶν τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, πού ἐργάζονται ἢ
θά θελήσουν νά διακονήσουν σ' αὐτόν τόν τομέα.

Ακόμη ἀπαιτεῖται καί ἡ δημιουργία δικτύων πληροφόρησης γιά τήν
καλύτερη ἐπικοινωνία καί διάχυση τῆς γνώσης καί ἐμπειρίας. Προηγου-
μένως πρέπει, εἶναι πλέον ἀπαιτήση, νά εὐαισθητοποιήσουμε τούς συ-
νεργάτες μας Κληρικούς, ἐκείνους πού δέν ἔχουν συνειδητοποιήσει ὅσο
θά ἔπρεπε τό ρόλο καί τήν ἀποστολή τους. Νά καταρτίσουμε ἔτι περισ-
σότερο τούς Πνευματικούς, σχετικά καί μέ τά οἰκογενειακά θέματα, ὥστε
ὅ,τι λέγεται καί ὑποδεικνύεται ἐκ μέρους τους νά ἐκφράζει τή διδασκαλία
καί τή ζωή τῆς Ἐκκλησίας καί ὄχι ἀτομικές ἀπόψεις καί ἀπαιτήσεις, οἱ
ὁποῖες ἀρκετά συχνά πόρρω ἀπέχουν τῶν ἐκκλησιαστικῶν θέσεων καί
προκαλοῦν ζημίες.

Πρέπει ἡ Ποιμαίνουσα Ἐκκλησία νά ἀσχοληθεῖ θερμότερα μέ τό
ἔργο τῆς Κατηχήσεως τῶν παιδιῶν, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, καί νά μήν περι-
μένει μόνον ἀπό τούς ἄλλους τή διδασκαλία τους. Νά ἐξέλθει εἰς τάς
ὁδούς καί τάς ρύμας, νά βρεῖ τά πρόβατα τά ἀπολωλότα καί νά τά προ-
σκαλέσει μέ τό "ἔρχου καί ἴδε". Νά ἀναζητήσει καί τά παιδιά της τά βα-
πτισμένα καί ἀγνοούμενα καί νά μήν ἀφήνει καμμία εὐκαιρία ἐπικωινω-
νίας μέ τίς οἰκογένειες νά χαθεῖ ἀνεκμετάλλευτη. Νά εἶναι οὐσιαστικά
καί ἐποικοδομητικά παροῦσα σέ κάθε χαρά ἢ θλίψη τῶν παιδιῶν της.

Νά μελετήσῃ τήν θεολογία μας καί μ' αὐτήν νά θρέψῃ τούς ἀν-
θρώπους της. Νά γνωρίσῃ πῶς οἱ θεοφώτιστοι καί πάντοτε ἐπίκαιροι
Ἅγιοι Πατέρες μας, οἱ ἀσφαλεῖς ὁδοδείκτες τῆς ζωῆς, ἐρμήνευσαν τίς

Άγιες Γραφές, τί εἶπαν καί ἔγραψαν γιά τό γάμο καί τήν οἰκογένεια, τή σχέση τοῦ ἀνδρα καί τῆς γυναίκας, τούς τρόπους ἐπικοινωνίας μεταξύ τους καί μάλιστα μέχρι τίς λεπτομέρειες τοῦ βίου, τίς μεθόδους ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν, ἀρδεύοντας ἔτσι τόν χέρσο ἀγρό τῆς καθημερινῆς ζωῆς μέ τούς ποταμούς τῆς θεολογίας.

Νά προβληματισθεῖ πῶς θά ἀντιμετωπίσει τίς προσωπικές καί γαμικές σχέσεις, πού ἀναπτύσσονται σήμερα περισσότερο, μεταξύ χριστιανῶν καί ἀλλοπίστων, μέ τήν διαλαλούμενη καί ὑπαρκτή πολυπολιτισμικότητα καί τόν σαγηνευτικά προβαλλόμενο πλουραλισμό. Ἄς μὴν ἐφησυχάζει ἀπό τήν ἐνδεχόμενη σπανιότητα τῶν περιπτώσεων, γιατί προϊόντος τοῦ χρόνου εἶναι δυνατόν νά καταστοῦν ἀξανάομενες οἱ προτιμήσεις. Καί βέβαια καλό καί χρήσιμο εἶναι νά βοηθήσει στήν ὠριμότητα καί ἐκείνους, πού δηλώνουν πιστοί καί προτιμοῦν τό ἐκκλησιαστικό μυστήριον, τό ζοῦν ὅμως ἀπλά ὡς πολιτιστικό αὐτονόητο.

Ἐνας ἄλλος -ὁ καλύτερος- τρόπος ποιμαντικῆς τῆς οἰκογένειας εἶναι ἡ παρουσία τῆς ἴδιας τῆς ἱερατικῆς οἰκογένειας στήν ἀγριαίνουσα κοινωνία. Ἡ ἡρεμη καί δυνατή διδαχή διά τοῦ παραδείγματος. Καί αὐτό εἶναι ἓνα θέμα πού μᾶς προκαλεῖ ἀλαλήτους στεναγμούς καί ἀπαιτεῖ ιδιαίτερη προσοχή καί ἐπείγουσα μελέτη.

Ἐπειδή πάντως τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε ἐποχῆς τά δίνουν οἱ ἄνθρωποι καί οἱ οἰκογένειες ἀποτελοῦνται ἀπό ἀνθρώπους, κατανοεῖται ἡ ἀνάγκη τῆς ποιμαντικῆς φροντίδας τῶν προβάτων καί τῶν ἀρνίων τοῦ Χριστοῦ, κατά τό δικό Του ἀγαπητικό καί θυσιαστικό πρότυπο, ὥστε ἡ οἰκογένεια νά διαδραματίσει τόν ρόλο πού τῆς ἀνήκει καί τῆς ἀξίζει στήν σύγχρονη ἐποχή, ὅπου καί ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γινόμαστε μιά μεγάλη οἰκογένεια.

Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι,

Χωρίς ταπεινοσχημίες, νομίζω ὅτι ἡ κατάθεσή μου στή Συνοδική ἀγία τράπεζα δέν ξεπερνᾷ σέ ἀξία τῆς χήρας τά δύο λεπτά. Σᾶς εὐχαριστῶ ἐκ καρδίας, γιατί μέ τιμήσατε μέ τήν προσοχή Σας. Σᾶς παρακαλῶ συγχωρήστε μου τὰ «πρέπει», πού κατ' ἀνάγκην ὑπέμνησα καί παρακαλῶ, εὐχηθῆτε νά ἀναπληρώσει τίς ἐλλείψεις μου, μέσω τῶν ἰδικῶν Σας πολυτίμων τοποθετήσεων, Ἐκεῖνος, πού γνωρίζει "καί τήν πρόθεσιν νά ἐπαινεῖ....." καί τήν πιό ἀσήμαντη προσφορά νά δέχεται. Σᾶς εὐχαριστῶ.